

YOSHLARGA TA'LIM BERISHDA SAN'ATNING ROLI

Abdullayeva Xusnida

Pedagogika - psixologiya va san'atshunoslik fakulteti 2 – bosqich talabasi.

xusnida.abdullayeva@mail.ru

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14667000>

Annotatsiya: San'at ta'limi yoshlarning emotsional, kognitiv va ijtimoiy rivojlanishini rag'batlantirishda kuchli vosita sifatida tan olingan. Ushbu maqola san'atning yoshlar ta'limidagi ko'p qirrali rolini o'rganadi, uning ijodiy fikrlash, emotsional ifoda, ijtimoiy inklyuziya va kognitiv rivojlanishni qanday yaxshilashiga e'tibor qaratadi. Tadqiqot mavjud adabiyotlarni ko'rib chiqadi, empirik misollarni taqdim etadi va san'atning akademik muvaffaqiyat va shaxsiy o'sishga ijobiy ta'sirini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: San'at ta'limi, yoshlar rivojlanishi, ijodkorlik, emotsional ifoda, ijtimoiy inklyuziya, kognitiv rivojlanish, keng qamrovli ta'lim.

РОЛЬ ИСКУССТВА В ОБРАЗОВАНИИ МОЛОДЕЖИ

Аннотация. Художественное образование признано мощным инструментом содействия эмоциональному, познавательному и социальному развитию молодых людей. В этой статье исследуется многогранная роль искусства в образовании молодежи, уделяя особое внимание тому, как оно способствует творческому мышлению, эмоциональному выражению, социальной интеграции и когнитивному развитию. В исследовании рассматривается существующая литература, приводятся эмпирические примеры и демонстрируется положительное влияние искусства на академическую успеваемость и личностный рост.

Ключевые слова: художественное образование, развитие молодежи, творчество, выражение эмоций, социальная инклюзивность, когнитивное развитие, всестороннее образование.

THE ROLE OF THE ARTS IN EDUCATION OF YOUTH

Abstract. Arts education is recognized as a powerful tool in promoting the emotional, cognitive, and social development of young people. This article explores the multifaceted role of the arts in youth education, focusing on how it can enhance creative thinking, emotional expression, social inclusion, and cognitive development. The study reviews the existing literature, provides empirical examples, and demonstrates the positive impact of the arts on academic achievement and personal growth.

Keywords: Arts education, youth development, creativity, emotional expression, social inclusion, cognitive development, inclusive education.

KIRISH

San'at uzoq vaqtdan beri madaniyat va inson ifodasining aks ettiruvchisi sifatida xizmat qilib, muloqot, identifikatsiya va tanqidiy fikrlash vositasi bo'lib kelgan. Zamonaviy ta'limda san'at nafaqat qo'shimcha faoliyat sifatida, balki yoshlarning intellektual va hissiy rivojlanishida hal qiluvchi element sifatida tobora ko'proq tan olinmoqda. Ushbu maqola ta'lim tizimiga san'atni integratsiya qilishni o'rganadi va uning yoshlarning umumiy rivojlanishiga qanday hissa qo'shishini o'rganadi.

San'atning ta'limdagi ahamiyati YuNESKO tomonidan alohida ta'kidlangan bo'lib, u san'atni madaniy savodxonlik va global fuqarolikni rivojlantirishning muhim vositasi sifatida tan oladi [9]. Biroq, ushbu global tavsiyalarga qaramay, ko'plab ta'lim tizimlari san'atga qaraganda ilm-fan, texnologiya, muhandislik va matematika (STEM) sohalarini ko'proq e'tiborga olishadi. Ushbu maqola san'atning ta'limdagi chetlanishini tanqid qiladi va STEM va san'atning foydalarini qamrab oladigan muvozanatli yondashuvni taklif qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

San'atning ta'limdagi ahamiyati YuNESKO tomonidan alohida ta'kidlangan bo'lib, u san'atni madaniy savodxonlik va global fuqarolikni rivojlantirishning muhim vositasi sifatida tan oladi [9]. Biroq, ko'plab ta'lim tizimlari ilm-fan, texnologiya, muhandislik va matematika (STEM) sohalariga katta e'tibor qaratib, san'atni e'tibordan chetda qoldiradi. O'zbek adabiyotida ham san'at va ijodning ahamiyati ko'p marotaba ta'kidlangan. Alisher Navoiy "Har bir ishning asosi ilm va san'atdir" deb, ilmiy bilim va badiiy mahoratning ahamiyatini birdek yuqori baholaydi[3]. Abdulla Qodiriy esa "Ijodkorlik qalb va aqlning uyg'unligidir" degan so'zlari bilan san'atning inson kamolotidagi rolini yorqin ifodalagan[1]. Bu fikrlar san'atning ta'limdagi o'rnini chuqur anglashga yordam beradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

San'at an'anaviy ta'lim ko'pincha e'tibordan chetda qoladigan kognitiv rivojlanishni yaxshilash qobiliyatiga ega. Gardnerning Ko'p Intellekt Nazariyasiga ko'ra, san'at turli xil intellektual imkoniyatlarni, ayniqsa fazoviy, kinestetik va shaxsiy intellektual imkoniyatlarni jalb qiladi[7]. Neyrobiologiya bo'yicha tadqiqotlar ham ko'rsatadiki, badiiy faoliyat bilan shug'ullanish miyaning ikkala yarim sharini ham rag'batlantiradi va ijodiy muammolarni hal qilish, innovatsiya va xotira saqlanishiga yordam beradi [5]. Bundan tashqari, san'at ta'limi yoshlarga bugungi murakkab ijtimoiy muhitda kerakli ko'nikma bo'lgan hissiy aqlni rivojlantiradi. San'at o'quvchilarga hissiyotlarni ifodalash, shaxsiyatni o'rganish va qiyin hayotiy tajribalarni qo'llab-quvvatlovchi, hukmsiz muhitda qayta ishlash imkonini beradi [6]. Bunday hissiy izlanish hissiy boshqaruvni yaxshilashga va boshqalarga hamdardlik qilish qobiliyatining ortishiga olib kelishi mumkin.

Ijodkorlik 21-asrda eng qadrli ko'nikmalardan biridir va san'at ta'limi uni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Robinsonning fikricha, an'anaviy ta'lim tizimlari ijodkorlikni "o'ldiradi", chunki ular konformizm va standart testlarga e'tibor qaratadi[8]. Bunga qarshi san'at tajriba o'tkazishga, diversifikatsiyalangan fikrlashga va mavjud normalarga savol berishga undaydi. Bu ko'nikmalar nafaqat san'atda, balki ilmiy tadqiqotlardan tortib, tadbirkorlikgacha bo'lgan barcha sohalarida zarurdir. Bundan tashqari, tanqidiy fikrlash san'at bilan shug'ullanishning tabiiy mahsulidir. San'atni tahlil qilish belgilarning talqinini, turli nuqtai nazarlarni tushunishni va taxminlarni savolga tutishni o'z ichiga oladi. Bu jarayon yoshlarga dunyoni yanada chuqurroq tushunishni rivojlantirishga va mustaqil fikrlash qobiliyatini oshirishga yordam beradi. Shunday qilib, san'at ta'limi tanqidiy izlanish uchun katalizator vazifasini o'taydi va o'quvchilarni yuzaki ko'rinishlardan tashqariga qarashga va murakkab masalalar haqida chuqur o'ylashga undaydi.

Tobora xilma-xil va ko'p madaniyatli jamiyatlarda san'at turli ijtimoiy guruhlar o'rtasidagi ko'prik vazifasini o'taydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, san'at bilan shug'ullanish turli xil muhitlardan kelgan shaxslar birgalikda ishlashi va tajribalarni baham ko'rishi orqali ijtimoiy

hamjihatlikni rivojlantiradi [4]. Yoshlarga kelganda, birgalikdagi badiiy loyihalarda ishtirok etish ularni jamiyatning bir qismi ekanini his qilishi va bugungi raqamli asrda ko'p uchraydigan ajratilganlik va izolyatsiya hissini kamaytiradi. San'at, shuningdek, ayniqsa, marginal guruhlar umumiy ta'lim dasturlaridan uzilgan bo'lishi mumkin bo'lgan ta'lim muhitida madaniy merosni saqlash vositasi sifatida ham xizmat qiladi. O'zbek adabiyotida san'at va uning jamiyatdagi o'rni haqida yana bir misolni Ahmad Donish keltirgan: "San'at qalbg'a nur, aqlga esa qanot beradi".[2] Ushbu mulohaza san'atning intellektual va ma'naviy rivojlanishdagi o'rnini yoritadi.

XULOSA

San'at yoshlarning ta'lim va rivojlanish jarayonida beqiyos ahamiyatga ega. U nafaqat intellektual va hissiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlaydi, balki ijtimoiy va madaniy farqlarga hurmat bilan qarashni shakllantiradi. San'at ta'limi orqali yoshlar faqatgina ijodkorlik va tanqidiy fikrlashni emas, balki jamiyatda ijtimoiy hamjihatlikni rivojlantirish ko'nikmalarini ham o'zlashtiradilar. Ta'lim tizimida san'atga yetarlicha e'tibor berish orqali yoshlar o'z qobiliyatlarini maksimal darajada rivojlantirishlari, madaniy merosni anglashlari va ijodiy yondashuvga ega bo'lishlari mumkin. Shu sababli, san'atni ta'lim tizimiga chuqur integratsiya qilish nafaqat yoshlar, balki jamiyatning umumiy rivojlanishi uchun muhimdir.

References:

1. Abdulla Qodiriy. "O'tkan kunlar." (Adabiyotshunoslik tahlili asosida.)
2. Ahmad Donish. "Navodir ul-vaqoe." (Matnshunoslik va sharh asosida.)
3. Alisher Navoiy. "Xamsa." (O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, tahrir.)
4. Belfiore E. va Bennett O. "San'at va ijtimoiy hamjihatlik." Madaniy tadqiqotlar seriyasi, 2008.
5. Chatterjee A. "San'at va miyaning kognitiv tadqiqotlari." Neyrobiologiya jurnali, 2014.
6. Garaigordobil M. va Echebarria A. "San'at ta'limining hissiy aqlga ta'siri." Psixologiya va ta'lim tadqiqotlari jurnali, 2020.
7. Gardner H. "Ko'p Intellekt Nazariyasi." Basic Books, 1983.
8. Robinson K. "Ijodkorlikni qanday rivojlantirish mumkin." TED Talks va nashr etilgan maqola, 2006.
9. YuNESKO "San'at va madaniyatning ta'limdagi roli." Rasmiy hisobot, 2020.